

KERTOMUS MATKASTA PUNKAHARJUN HEINNIEMEEEN KESKIVIKKONA 30. HEINÄKUUTA 1997

Panu Nykänen, fil.lis.

Viettäessäni lomaa Punkaharjun seudulla heinäkuun lopulla 1997 sain mahdollisuuden käydä Ville Nykäsen kanssa Pakkasharjun alueella ja Heinniemen kivikautisella asuinpaikalla, jonka muinaismuistoalueen rajojen määrittelytyöhön osallistuin tutkimusapulaisena heinäkuussa 1990. Tarkastuskertomus kirjoitetaan fil.maist. Helena Taskisen pyynnöstä.

Punkaharjun Heinniemi on Punkaharjun alueelle tyypillinen kapea, korkea hiekkainen tunneliharjasta muodostunut niemi, joka sijaitsee noin kilometri Punkasalmen kirkosta kaakkoon, Punkasalmelta itään Kesälahdelle vievän valtatie eteläpuolella. Pakkasharju on tämän pohjoispuolella sijaitseva delta-alue, joka muodostaa laajan laakean mäntykankaan.

HEINNIEMI

PK 4124 02 PUTIKKO

x = ~~6849 34~~ 6849 72

y = ~~4469 14~~ 4465 42

z =

Ristinieniemi on suurempi hiekkainen niemi Heinniemestä etelään, järvenselän toisella puolella. Rannat ovat usein kivikautisille asuinpaikoille tyypillisiä matalia hiekkarantoja.¹

Alueen tutkimus vuonna 1990

1. heinäkuuta – 16. elokuuta 1990 tutkittiin fil.lis. Anne Vikkulan johdolla Punkaharjun alueella Heinniemi, Pakkasharju, Pusunlahti, Salkoniemi ja Ristinieniemi. Toisena tutkimusapulaisena toimi hum.kand. Sirkka-Liisa Seppälä. Lisäksi työssä oli mukana muutama Punkaharjulainen. Tutkushankkeeseen kävivät tutustumassa myös Martti Koponen Savonlinnan museosta ja maaherra J.Juhani Kortessalmi rouvineen. Palkan

---

¹ Ristinieniemi merkitään tähän kertomukseen lähinnä selvyden vuoksi koska se näkyy samalla kartalla.

maksoi Savonlinnan museo, määräraha oli saatu maaherra J. Juhani Kortessalmen tekemästä aloitteesta. Museoviraston tutkijoiden asunto sijaitsi Punkasalmen Ristin niemessä, paikallisen koulun viereen sijoitetussa kunnan rivitalossa.

Liittinä olevaan karttaan on merkitty punaisella kynällä Heinniemen asuinpaikka merkinnällä A ja Ristin niemien tutkimusalue merkinnällä B. Pakkasharjun yli johtaneiden kairauslinjojen likimääräinen suunta on nimetty merkinnällä C.²

Tutkimus suoritettiin koekuopittamalla alueet keskeisiltä osiltaan ja kairaamalla laajoja alueita moreenikairalla. Kairanäytteet seulottiin geologien yleisesti käyttämällä seulasarjalla. Kohteissa todettiin myöhäiskivikautisia asuinpaikkoja, joista löytöinä saatiin kampa-, uskelan-, pyheensillan ja kuoppakeramiikkaa sekä kvartsi- ja pii-iskoksia.³

Tutkimusraportit ja löydöt kuuluvat edesmenneen fil.lis. Anne Vikkulan jälkeenyääneisiin papereihin museoviraston arkeologian osastolla.

Tarkastus Pakkasharjun lounaisrinteellä ja Heinniemen alueella

Pakkasharjun lounaisrinteellä sijaitsevat, hiekkamaahan kaivetut Salpalinjan kenttälinoitteet ovat edelleen selvästi näkyvissä ja paikoin jopa hyväkuntoisia. Kenttälinoitteen muodostaa joukko jalkaväen tuli- ja suoja-aseimia yhdyskäytävineen, Pakkasharjun ja Heinniemen välissä sijaitseva kivilohkareista koottu panssarieste sekä aivan valtatievarressa oleva vallimainen este. Kenttälinoitteiden puurakenteet on paikallisten asukkaiden kertoman mukaan purettu joskus 1950-luvun alussa ja kaivannot ovat täyttymässä vähitellen eroosion vaikutuksesta. Kenttälinoitteiden likimääräinen sijainti on merkitty karttaliitteeseen sinisellä kynällä.

Pakkasharjun kaakkoisrantaan 1990 tehdystä koekuoppien rivistä ei ole näkyvissä jälkeäkään. Rannalla on muutamain paikoin kivistä ladottuja resenttejä nuotiopaikkoja.

---

² Ks. tarkemmin Vikkulan muistiinpanot. Pakkasharjun alue oli muistaakseni löydötön lukuun ottamatta mahdollisesti kaakkoisrannasta löytyneitä kvartseja. Heinniemi oli erittäin runsaslöytöinen, sieltä tuli lähinnä kvartseja. Ristin niemien koekuopista tuli paikoitellen keramiikkaa.

³ Anne Vikkulan Ristin niemessä tekemien määritysten mukaan. Ks. tarkemmin Vikkulan muistiinpanot.

Heinniemen myöhäiskivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 4 metriä korkealla rantatöyräällä hiekkaisen niemenkärjen kaakkoisrannalla. Rantatöyrään päällä, asuinpaikan läpi kulkee polku. Paikka on runsaslöytöinen – polun vierestä vähitellen rantaa kohti sortuva penkere paljastaa jatkuvasti kvartsia. Käynnin aikana järveen valumassa olevat kvartsit (noin 10 kpl) kerättiin talteen ja luovutettiin Helena Taskiselle museovieraston arkeologian osastolle 12. elokuuta 1997.

KM 30709
diar. 29.12.1997

Heinniemen asuinpaikka oli moitteettomassa kunnossa, eikä vuoden 1990 kuopituksesta ollut havaittavissa merkkejä. Peittäminen oli onnistunut hyvin. Tarkastuksen aikana huomattiin Heinniemen luoteisrannassa kaivanne, joka on todennäköisesti Salpalinjan rakentamisaikainen sotilasteltan pohja. Heinniemen kärjessä, aivan eteläisimmässä kohdassa sijaitseva vanha betonilaituri on rapautunut nopeasti. Se on pian tunnistamaton sora/ sementtikasa, joka todennäköisesti jättää omalaatuisen jäljen maaperään.

Heinniemi ja Pakkasharju olivat hämmästyttävän roskattomia. Paikka on kuuleman mukaan ollut erityisesti paikkakuntalaisten oman luontoretkeilyn kohteena. Vuonna 1990 paikalla oli paljon jälkiä retkeilijöiden aterioista, nyt paikalta löytyi vain muutama pullonkorkki.

Kerkkoossa 13. elokuuta 1997

Panu Nykänen, fil.lis.
historiantutkija

PJ 3

06530 KERKKOO

Kopio peruskartasta 4124 02 PUTIKKO (painettu 1988)

